

Магістр 1 року навчання
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ЗРОСТАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Анотація. Досліджено сутність продуктивності праці. Розглянуто основні фактори, що впливають на продуктивність праці. Розглянуто проблему підвищення продуктивності праці.

Аннотация. Исследована сущность производительности труда. Рассмотрены основные факторы, влияющие на производительность труда. Рассмотрена проблема повышения производительности труда.

Annotation. The essence of labor productivity is investigated. The basic factors affecting labor productivity are considered. The problem of increasing labor productivity is studied.

Ключові слова: продуктивність праці, ефективність використання трудових ресурсів, показник економічного зростання.

Проблема ефективного використання трудових ресурсів залишається однією з актуальних соціально-економічних проблем України. Одним із критеріїв ефективності управління трудовими ресурсами є підвищення продуктивності праці. У ринкових відносинах важливе значення набуває раціональне управління трудовим потенціалом підприємств, встановлення оптимальних трудових пропорцій. Робоча сила в умовах ринку є товаром, тому виникає необхідність планування та прогнозування всіх питань, пов'язаних з її функціонуванням, зокрема, встановлення збалансованого попиту і пропозиції у сфері праці, підвищення її продуктивності тощо [1].

Сутність продуктивності праці, фактори її підвищення розглядаються в навчальній і періодичній літературі багатьма авторами, серед яких: Богиня Д. П., Дементьев М. Ю., Сремзіна М. І., Єсінова Н. І., Калина А. В., Трощій П. П. [1 – 5].

Продуктивність праці є показником економічного зростання, тобто показником, що впливає на зростання реального продукту та доходу [6, с. 35–40]. Зростання продуктивності праці безпосередньо впливає на зростання національного доходу і валового національного продукту, який при підвищенні продуктивності праці збільшується більш швидкими темпами, ніж громадські витрати. Зниження продуктивності праці призводить до інфляції, сприяє формуванню пасивного торговельного балансу, уповільненню темпів зростання виробництва і зумовлює зростання безробіття. Однак рівень продуктивності праці в народному господарстві і промисловості України протягом багатьох років є досить низьким.

Закономірний характер підвищення продуктивності праці означає, що потрібне для народного господарства зростання продуктивності праці може бути досягнуте саме по собі. В умовах реалізації чинників ринкових відносин, зокрема, розвитку приватної власності, впровадження повного госпрозрахунку і самофінансування, оренди та орендних відносин, важливо знати, які фактори впливають на підвищення продуктивності праці, які з них гальмують його, які є шляхи і резерви зростання [5]. Тому при вивченні питань продуктивності праці необхідно розглянути всю сукупність факторів, шляхів і резервів зростання продуктивності праці.

Фактори зростання продуктивності праці – це ті рушійні сили, або причини, під впливом яких змінюється її рівень [4].

В якості такої сили (факторів) виступає: технічний прогрес, удосконалення організації виробництва, управління працею тощо. Різноманіття конкретних шляхів і засобів досягнення вищої продуктивності праці викликає необхідність розробки класифікації факторів зростання продуктивності праці. Дія факторів зростання продуктивності праці залежить від природних, громадських, екологічних і матеріальних умов, в яких вони виявляються і реалізуються.

Природні умови характеризуються багатством і особливостями залягання природних копалин, родючістю ґрунту, кліматичними особливостями районів і тощо.

Громадські – визначаються соціальним ладом, характером виробничих відносин, розвитком господарського механізму.

Екологічні – характеризуються природоохоронною діяльністю, умовами праці на всіх рівнях.

Матеріальні умови знаходять вираження в ступені розвитку продуктивних сил суспільства, рівні життя населення. Фактори зростання продуктивності праці можна об'єднати в три групи:

1) матеріально-технічні фактори, які залежать від рівня розвитку і ступеня використання засобів виробництва, в першу чергу, знарядь праці, від їх якості (науково-технічний прогрес);

2) організаційно-економічні та управлінські фактори, які залежать від ступеня розвитку форм організації суспільного виробництва;

3) соціально-психологічні фактори, пов'язані з роллю людини в суспільному виробництві.

Загальнотеоретична значимість наданої класифікації полягає в тому, що вона дозволяє розкрити

© Юрасова Е. В., 2013

природу продуктивності праці, визначити потенційні співвідношення між факторами, які впливають на зміну її показників, виявити специфічні особливості в дії окремих факторів [1].

У той же час класифікація факторів важлива ще тому, що вона дозволяє перейти від простої реєстрації змін у рівні продуктивності праці до активного виявлення причин, які зумовили ці зміни, а отже,

до виявлення невикористаних резервів. Дослідження факторів необхідно також для більш точної оцінки успіхів у галузі підвищення продуктивності праці.

Не знаючи, з чого складається загальний приріст продуктивності праці, таку оцінку дати важко, тому що фактори, які впливають на продуктивність праці, далеко не рівноцінні і не однозначні. Одні дають стійкий приріст, а вплив інших змінний. Різні фактори вимагають неоднакових зусиль і витрат для приведення їх у дію. Тому досить важливо знати, за рахунок чого відбудеться приріст продуктивності праці. Класифікація факторів продуктивності праці повинна допускати не тільки їх теоретичне обґрунтування, а й розробку такої системи, яка охоплювала б усі зміни, що відбуваються в певній ланці виробничого процесу, і в той же час забезпечувала б можливість проведення розрахунків щодо визначення кількісного значення цих факторів у підвищенні продуктивності праці в досліджуваному періоді.

На думку автора, економія праці та підвищення його продуктивності позитивно позначаються на формуванні інших економічних і фінансових показників підприємств. Тому вивчення різних напрямів підвищення продуктивності праці, включаючи і теоретичні аспекти, безсумнівно має актуальне значення на сучасному етапі розвитку ринкової економіки.

Таким чином, аналіз факторів продуктивності праці дозволив виявити найбільш значущі для підприємства, що дозволить у майбутньому впливати на неї, збільшуючи при цьому рівень продуктивності праці, ефективність використання трудових ресурсів та конкурентоспроможність підприємства.

Наук. керівн. Славгородська О. Ю.

Література: 1. Дементьев М. Ю. Совершенствование управления трудовыми ресурсами с помощью факторной модели производительности труда (на примере предприятий АПК Крым) // [М. Ю. Дементьев, М. И. Еремизина] // Научные работы Південного філіалу "Кримський агротехнологічний університет" Національного аграрного університету. Економічні науки. Випуск 99. – Сімферополь, 2007. – С. 217–221. 2. Богиня Д. П. Основи економіки праці: [навч. посібн.] / [Д. П. Богиня, О. А. Грішнова]. – К.: Знання-Прес, 2006. – 313 с. 3. Есинова Н. И. Экономика труда и социально-трудовые отношения: [учебн. пособ.] / Н. И. Есинова. – Х.: Кондор, 2007. – 464 с. 4. Калина А. В. Организация и оплата труда в условиях рынка (аспект эффективности): [учебн. пособ.] / А. В. Калина. – К.: МАУП, 2003. – 312 с. 5. Трошій П. П. Методи дослідження стану нормування праці для зростання продуктивності праці / [П. П. Трошій] // Матеріали регіональної науково-практичної конференції "Проблеми управління та підвищення продуктивності агропромислового комплексу". – Володарське: НДЦ "Донецька агропромпродуктивність", 2007. – С. 233–241. 6. Кардашевский В. Повышение производительности, европейский подход / В. Кардашевский, А. Бондаренко // Экономист. – 2000. – № 11. – С. 35–40.